

ÇOCUKLUK VE TARİH

GIORGIO AGAMBEN (1942)

Roma'da doğmuş İtalyan siyaset felsefecisi ve eğitimci. Roma La Sapienza Üniversitesinde yüksek öğrenimini tamamlamış, 1966 yılında Simone Weil üzerine doktora tezi yazmıştır. Venedik IUAV Üniversitesi, Collège International de Philosophie, European Graduate School gibi kurumlarda görev almıştır. Agamben daha çok siyaset felsefesi alanına yönelmiş olsa da, edebiyat, dilbilim, din çalışmaları, kıta felsefesi ve sanat alanında da çalışmaları mevcuttur. Felsefe çalışmalarında Walter Benjamin'in etkisi büyük olmakla birlikte, Aristoteles, Heidegger, Foucault, Hegel, Carl Schmitt ve Sigmund Freud gibi düşünürler de onun felsefesine yön vermiştir. 2006 yılında Charles Veillon Deneme Avrupa Ödülünü kazanmıştır. Eserlerinden bazıları: *İçeriksiz Adam* (1970), *Stanze* (1979), *Gelmekte Olan Ortaklık* (1990), *Kutsal İnsan* (1995), *Auschwitz'ten Artakalanlar: Tâmk ve Arşiv* (1998), *Nesir Fikri* (1985), *Çıplaklıklar* (2000), *Açıklık: İnsan ve Hayvan* (2002), *İstisna Hâli* (2003).

BETÜL PARLAK

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları bölümü mezunudur. Aynı üniversitede İtalyan Dili ve Edebiyatı Bölümünde yüksek lisansını tamamlamış, ardından Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde doktorasını yapmıştır. İstanbul ve Muğla Sıtkı Koçman üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 2013-2017 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Çeviri Bilimi bölümünde doçent olarak görev almıştır. 2019 yılından itibaren Haliç Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümünde profesör unvanıyla görev almaktadır. Çeviri bilimi alanında pek çok makalesi olan Parlak'ın *Bir Çeviri Eserler Bibliyografyası Işığında Türkçede İtalyan Kültürü* isiminde bir kitabı vardır. Çevirilerinden bazıları: *Tez Nasıl Yazılır?* (Umberto Eco), *Edebiyata Dair* (Umberto Eco), *Gelmekte Olan Ortaklık* (Giorgio Agamben), *Şeylerin İşareti: Yöntem Üstüne* (Giorgio Agamben).

Çocukluk ve Tarih

© 2019, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Infanzia e Storia

© 2001, 2013, Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

Çeviri Betül Parlak

Kitap Editörü Mutlu Hacıoğlu

Kapak Tasarımı Füsun Turcan Elmasoğlu

Sayfa Tasarımı Mürvet Durna

ISBN 978-625-449-120-7

1. Basım: Ağustos 2020

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftelavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul

Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29

Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00

www.alfakitap.com - info@alfakitap.com

Sertifika no: 43949

GIORGIO AGAMBEN

Çocukluk ve Tarih

*Deneyimin Yıkımı
Üzerine Bir Deneme*

Çeviren: Betül Parlak

ALFA | FELSEFE

İÇİNDEKİLER

Önsöz: Experimentum Linguae	7
ÇOCUKLUK VE TARİH	
Deneyimin yıkımı üzerine bir deneme	19
EĞLENCELER ÜLKESİ	
Tarih ve oyun üzerine düşüncüler	95
ZAMAN VE TARİH	
An ve sürekliliğin eleştirisi	129
PRENS VE KURBAĞA	
Adorno ve Benjamin'de yöntem sorunu	157
MASAL VE TARİH	
Presepe üzerine düşüncüler	185
BİR GÖZDEN GEÇİRME PROJESİ	195

ÖNSÖZ

Experimentum linguae*

Her yazılı eser, hiçbir zaman yazılmamış ve yazılamayacak bir eserin giriş bölümü (ya da daha ziyade, kırılmış alçı kalıbı) gibi değerlendirilebilir; hiçbir zaman yazılamayacaktır o eser, çünkü onunla karşılaştırıldıklarında sonraki eserler de dağınık parçacıklar ya da ölü maskeleri olarak, yine var olmayan başka eserlerin alçı kalıpları ya da giriş bölümleri olarak kalacaktır. Var olmayan eser, tam olarak belli bir kronolojide konulanamasa bile, yazılı eserleri var olmayan bir metnin *prolegomena*'sı [uzun giriş bölümü] ya da *paralipomena*'sı [devamı] olarak kurar veya daha genel bir bakışla, gerçek anlamını ancak okunamaz bir *ergon* [eser] bağlamında bulan *parerga* [ekler] durumuna sokar onları. Montaigne'in mükemmel tasvirini kullanacak olursak, yapılmamış bir resmin etrafındaki grotesk çerçevedir bu eserler ya da sözde-Platon'a ait bir mektup gibi, yazılması olanaksız bir kitabın taklididir.

İlk İtalyanca basımının üstünden geçen bunca yıldan sonra, bu kitabı yeniden sunmanın en iyi yolu, elinizdeki kitabın giriş bölümünü oluşturduğu o yazılmamış eserin ana hatlarını taslak halinde sunmayı denemek ve doğal olarak o eserin sonsözleri olan bazı

---

* Bu önsöz kitabın Fransızca baskısı (Payot, 1989) için yazılmıştır.

sonraki kitaplara değinmek olacaktır. Aslında *Çocukluk ve Tarih* (1977) ile *Il linguaggio e la morte* [Dil ve Ölüm] (1982) arasında, inatla yazılmamış kalan bir eser projesine tanıklık eden pek çok sayfa yazıldı. Bu eserin başlığı *La voce umana* [İnsan Sesi] veya başka bir deyişle, *Etica, ovvero della voce* [Etik, ya da ses üzerine]. Sayfalardan birinde şöyle bir *incipit* [girizgâh] var:

“İnsan sesi diye bir şey var mıdır? Varsa, cırıltının ağustosböceğinin sesi olması veya anırtının eşeğin sesi olması gibi insana ait bir ses midir bu? Eğer varsa, bu ses dil midir? Ses ile dil, *phone* ile *logos* arasındaki ilişki nedir? Eğer insan sesi diye bir şey yoksa, insan hangi anlamda hâlâ dile sahip canlı varlık olarak tanımlanabilir? Böylece formüle ettiğimiz sorular felsefi bir sorgulamanın sınırlarını belirliyor. Antik geleneğe göre, ses sorunu başlıca felsefi sorundu. Servius'ta *De vocis nemo magis quam philosophi tractant* cümlesini okuruz. Dil yetisi üzerine Batı düşüncesine belirleyici bir itici güç veren Stoacılar içinse, ses diyalektiğin *arkhe*'sidir [ana madde/ilke]. Buna rağmen felsefe neredeyse hiçbir zaman sesi bir mesele olarak ortaya koymamıştır...”

Çocukluk üzerine düşünmenin, yazarı insan sesi (ya da insan sesinin yokluğu) üzerine bir araştırmaya yöneltmiş olması anlamlıdır. Kitapta sorgulanan çocukluk, kronolojik yeri yaıtılabilecek sıradan bir olay değildir; ne de psikoloji ya da paleoantropolojinin dil-den bağımsız insani bir olgu olarak kurabileceği bir yaş dilimi yahut psikosomatik bir durumdur.

Eğer her düşünce, dilin sınırları sorununu ifade etme biçimine göre sınıflandırılabilirse, çocukluk kavramı da bu sınırları sıradan anlatılamazdan, dile

getirilemezden farklı bir yönde düşünme girişimidir. Aslında, anlatılamaz olan, bağlantısız olan, sadece insan diline ait kategorilerdir; dile ait bir sınırı belirtmek şöyle dursun, dilin o yenilmez varsayma gücünü ifade ederler: Söylenemez olan, tam da dilin anlamlandırma işini yapabilmek için varsayması gereken şeydir aslında. Buna karşılık, çocukluk kavramına ancak Benjamin'in Buber'e mektubunda sözünü ettiği "söylenemeyenin dilden tamamen elenmesi" yoluyla arıtılmış bir düşüncede erişilebilir. Dilin anlamlandırmak zorunda olduğu teklik, dile gelmeyen değerdir, en üst düzeyde dile gelen, dile ait olan şeydir.

Bu nedenle, bu kitapta, çocukluk mantıksal yerini dil ile deneyim arasındaki ilişkinin açıklanmasında buluyor. Burada sözü edilen deneyim, Benjamin'in "geleceğin felsefesi projesi için belirlediği ana hatların izinden giderek ancak -Kant için kabullenilemez olan- "aşkınsal bir deneyim" bakımından tanımlanabilir.

Çağdaş düşüncenin en acil yükümlülüklerinden biri, kuşkusuz, "aşkınsal" kavramını dil ile ilişkisi içinde yeniden tanımlamaktır. Gerçekten de Kant'ın, kendi felsefesine özgü aşkınsal kavramını, ancak dil sorununun dışarıda bıraktığı ölçüde ifade edebildiği doğrusa, bu noktada "aşkınsal" kavramının tam tersine sadece dilde gerçekleşen bir deneyimi anlatması gerekir; kelimenin tam anlamıyla bir *experimentum linguae*'dir bu ve deneyimlenen şey de dilin ta kendisidir. Kant, *Saf Akılın Eleştirisi*'nin (*Kritik der reinen Vernunft*) ikinci baskısına yazdığı önsözde, nesnelere "sadece düşünüldükleri ölçüde" değerlendirme girişimini bir *Experiment der reinen Vernunft* [saf akıl deneyimi] olarak sunar. Kant, bunun doğa bilimlerinde olduğu gibi

nesnelere yaşanan bir deneyim değil, *a priori* kabul ettiğimiz ilkeler ve kavramlarla yaşanan bir deneyim olduğunu yazar (bu nesnelere “düşünülebilmesi bile yeter!” diye ekler).

Erdmann’ın yayımlanmış fragmanlarından birinde, bu deney saf aklın “yalıtılması” olarak betimlenmiştir:

Benim niyetim aklın ne ölçüde *a priori* bilebileceğini ve bunun ne derecede duyarlıktan bağımsız olduğunu sorgulamak... Bu soru, insana akıl bakımından kaderinin ne olduğunu gösterdiğinden, önemli ve büyük bir soru. Bu amaca ulaşmak için, duyarlık kadar akli yalıtmanın yanı sıra (*die Vernunft zu isolieren*), sadece *a priori* bilinebilen şeyi ve onun akıl ortamına aitliğini göz önüne almayı gerekli buluyorum. Yalıtılma durumundaki bu değerlendirme (*diese abgesonderte Betrachtung*), bu saf felsefe (*reine Philosophie*) büyük yarar sağlar.

Kantçı düşüncenin devinimini dikkatli bir biçimde izlediğimizde şunu fark ederiz: Salt akıl deneyimi, zorunlu olarak bir *experimentum linguae*’dir; böyle bir deneyim, Kant’ın “nesnesiz boş kavramlar” (örneğin *nomen*) dediği, yani bugün çağdaş dilbilimin göndergesiz terimler diyebileceği (buna rağmen Kant aşkınsal bir *Bedeutung*’u da [anlam] hâlâ koruduklarını yazar) aşkınsal nesnelere adlandırma olanağı üzerine temellenebilir ancak.

Çocukluk bu türden bir *experimentum linguae*’dir, orada dilin sınırları dil dışında, dilin göndergesi yönünde değil, bizatihi dil deneyiminde, dilin saf özgöndergeselliğinde bulunur.